Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry Lakivaliokunta 9.10.2018

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 88 / 2018 vp

Yleistä

Pidämme hyvänä hallituksen esityksen keskeistä tavoitetta parantaa lapsen edun toteutumista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa. Esitetty lapsen laajempi kuuleminen häntä koskevissa asioissa on tarvittu uudistus ja sopusoinnussa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa.

On hyvä, että esityksessä vuoroasuminen on nyt esillä, koska eroperheiden asumisjärjestelyissä se on jo käytössä. Puollamme esitystä hakea tapaamisoikeutta ja tarvittaessa huoltoa lapselle läheiselle henkilölle, joka on käytännössä toiminut lapsen elämässä vanhemman roolissa. Muotoilu sisällyttää mukaan myös ne isovanhemmat, jotka esimerkiksi ovat jakaneet aiemmin talouden yksinhuoltajan kanssa. On lapsen etu, että lapsella on mahdollisuus jatkuvuuteen suhteessa niihin aikuisiin, jotka käytännössä ovat aiemmin huolehtineet hänestä arjessa vanhemman roolissa.

Lausunnossamme haluamme erityisesti kiinnittää huomiota Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, eli nk. Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin.

Kiitämme siitä, että hallituksen esityksessä on pyritty huomioimaan Istanbulin sopimuksen 31 artikla, joka koskee huoltajuutta, tapaamisoikeuksia ja turvallisuutta. Artiklan mukaan sopimusvaltion on toteutettava tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että määrättäessä lasten huoltajuudesta ja tapaamisoikeuksista otetaan huomioon sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat väkivaltatapaukset. Sopimusvaltion on toteutettava tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, ettei tapaamis- tai huoltajuusoikeuksien käyttäminen vaaranna *uhrin tai lasten* oikeuksia ja turvallisuutta. Myös sopimuksen selitysmuistio vahvistaa, että on otettava huomioon väkivalta toista vanhempaa kohtaan: “In addition to other factors, incidents of violence against the non-abusive carer as much as against the child itself must be taken into account when decisions on custody and the extent of visitation rights or contact are taken.”

Voimassa oleva lapsenhuoltolaki ei ole sisältänyt velvollisuutta suojella lasta väkivallalta, mitä kansalaisjärjestöt ovat kritisoineet. Myös tutkimus on osoittanut lain ja sen soveltamisen hälyttäviä puutteita.[1] On hyvä, että nyt myös hallituksen esityksessä henkinen väkivalta on mainittu ja että sen kohdalla lain perusteluissa on mainittu puolisoon

[1] Teija Hautasen väitöstutkimus osoittaa, että suomalaiset tuomioistuimet eivät ole kiinnittäneet huomiota huoltoriidan yhteydessä esitettyihin väkivaltaväitteisiin, ei välttämättä edes väkivaltatuomioihin. Hautasen tutkimuksessa kävi ilmi, että toisen vanhemman saamista väkivalta- ja lähestymiskieltotuomioista huolimatta oli määrätty yhteishuoltoja, lasten asumisia tuomion saaneen vanhemman luo ja tapaamisia ilman valvontaa. Oikeuskäytäntö on ollut kaiken kaikkiaan hyvin heittelehtivää ja epäloogista. (Teija Hautanen, ”Väkivalta ja huoltoriidat”, Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto 2010.)

kohdistuva väkivalta lasta mahdollisesti vahingoittavana, vaikkakin lyhyesti. Sen sijaan on ongelmallista, että henkisen väkivallan esimerkkinä mainitaan nk. vieraannuttaminen, vaikka samassa asiakirjassa toisaalla todetaan, ettei vieraannuttamisella ole tarkkaa merkityssisältöä. Tämä argumentaatio ei ole johdonmukaista.

Nyt lain yleisiä säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi säätämällä huoltajien velvollisuudeksi suojella lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Yhdessä lain 10 §:n muotoilun kanssa ehdotuksella ilmoitetaan pyrittävän toteuttamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artiklan 1 kappaleen velvoitetta ja Istanbulin sopimuksen 31 artiklan velvoitetta. Hallituksen esityksen muotoilu voi johtaa tulkintoihin, että *ensisijaisesti huoltajalla* on vastuu suojella lastaan *toisen huoltajan väkivallalta. S*en sijaan lainsäätäjän tulisi olla selkeä sen ilmaisemisessa, että *huoltajalla on itsellään* velvollisuus olla käyttämättä väkivaltaa.

Katsomme, että Istanbulin sopimuksen toimeenpano on lainuudistuksessa jäämässä puolitiehen ja hallituksen esitystä on täydennettävä seuraavin muutoksin.

1 § Lapsen huolto

Edellämainituista syistä, huoltajan velvollisuuden selkeyttämiseksi, lainkohtaa tulisi muuttaa, esimerkiksi seuraavalla tavalla (lisäys lihavoituna):

> 1 § 2 momentti
> Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. **Lapsen huollosta vastuussa oleva henkilö ei saa käyttää ruumiillista tai henkistä väkivaltaa, kohdella lasta huonosti tai hyväksikäyttää tätä.**

9 d § Tapaamisoikeuden turvaaminen

Kohdassa eikä perusteluissa ei ole käsitelty sitä, mikä voi olla syynä tapaamisen peruuntumiseen. Tarvitaan lisäys, että ennen uhkasakon asettamista tulee selvittää, onko kyseessä perusteltu väkivallan uhka, jolloin uhkasakkoa ei käytetä.

10 § Huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaiseminen

Muotoilu ei ole riittävä. Esitämme lisättäväksi lainkohtaan, että huollosta ja tapaamisoikeudesta päätettäessä on otettava huomioon toiseen vanhempaan ja lapseen kohdistuva väkivalta. Tämän tulee koskea tekijänä ja kohteena myös 9 §:n perusteella tapaamisoikeuden hakijaa. Itse lainkohtaa tulisi muuttaa esimerkiksi seuraavalla tavalla (lisäys lihavoituna):

> 10 § 1 momentti
> Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia on ratkaistava ennen kaikkea lapsen edun mukaisesti. Tässä tarkoituksessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, miten 1 ja 2 §:ssä säädetyt huollon ja tapaamisoikeuden tavoitteet parhaiten toteutuvat vastaisuudessa. **Huoltoa ei tule uskoa vanhemmalle, joka on käyttänyt perheen sisäistä väkivaltaa. Väkivalta on otettava huomioon myös tapaamisoikeudesta päätettäessä.**

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu, 3 a. luku

Kohtaa on perusteluihin lisättävä velvollisuus lähisuhdeväkivallan selvittämiseksi ennen sovitteluprosessin aloittamista. Tähän velvoittaa Istanbulin sopimus ja sen selvitysmuistio, jotka tuovat selkeästi esiin epäsymmetrisen tilanteen väkivaltaa kokeneen ja sitä tehneen välillä sovittelutilanteessa.

Parhaimmillaan lapsen tapaamis- ja huoltolain uudistus johtaa pitkittyneiden huoltoriitojen vähenemiseen sekä lapsen kuulemisen lisääntymiseen. Myös korkean väkivaltariskin eroperheitä koskien on mahdollista säätää laki, joka turvaa lasta ja väkivaltaa kokenutta eroavaa tai eronnutta puolisoa. Koska avioero on riskialtista aikaa perhesurmien kohdalla, lapsen tapaamis- ja huoltolain uudistus voi onnistuessaan myös ajan myötä luoda turvallisempia rakenteita ja vähentää perhesurmia.

puolesta,

Johanna Pakkanen
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry

Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry

Naisjärjestöt Yhteistyössä - Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry on kattojärjestö, johon kuuluvat Kokoomuksen Naisten Liitto ry, Kristillisdemokraattiset Naiset ry, Naisasialiitto Unioni ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Perussuomalaiset Naiset ry, Sosialidemokraattiset Naiset, Sukupuolentutkimuksen seura ry, Suomen Keskustanaiset ry, Svenska Kvinnoförbundet r.f, Vasemmistonaiset ja Vihreät Naiset ry.